

Met juiste uitvoering Green Deal kan Europese Unie sterke internationale positie hervinden

Coby van der Linde is directeur Clingendael International Energy Programme en (deeltijd)hoogleraar geopolitiek en energie aan de RUG. Reageer via expert@fd.nl.

De Europese Unie wordt gebruikt als geopolitieke boksbal door grootmachten de Verenigde Staten en China. De Europese ambitie om de meest concurrerende economie te zijn staat onder druk op het mondiale strijdtonel. De *European Green Deal* herbergt strategische kansen voor de toekomstige internationale positionering van de Europese Unie.

Het Amerikaanse Congres heeft met zijn maatregelen tegen Nord Stream 2 diep ingegrepen in de politiek van de EU. De eerder voorspelde passiviteit van de Europese Commissie rond dit dossier is uitgekomen, althans, voor zover het zichtbaar is in het publieke domein. Bondskanselier Angela Merkel bevestigde in een telefoongesprek met president Poetin nog wel het belang van de pijpleiding, maar de Russen moeten het zelf afmaken. Poetin loopt het risico dat de invoering van nieuwe EU-regulering op pijpleidingen in nationale wetgeving, voor eind februari, ongunstig uitpakt voor Rusland. De tegenstellingen tussen Oost- en West-Europese landen worden verscherpt, terwijl de aardgasafspraken in december 2019 tussen Rusland en Oekraïne juist veel hobbels wegnamen.

De nieuwe Europese Commissie, die zich juist de meest geopolitieke ooit noemt, toont vooralsnog dat woorden geen daden zijn. Wellicht wordt dit mede veroorzaakt door de snel oplopende spanningen in het Midden-Oosten begin januari. Toen raakte ook Europa bekneld in het Iraanse atoomdossier. En de laatste weken slijpen de grootmachten de geopolitieke messen over ASML.

GROEN FORT

Diezelfde EC probeert met de Green Deal (die in december werd gepresenteerd) een nieuwe strategie te ontwikkelen, die de EU op langere termijn opnieuw moet positioneren in de wereld. Je kan de Green Deal met verschillende brillen lezen, ten eerste als strak richtsnoer voor een diepe decarbonisatie van de Europese economie, gesteund door een Europese Klimaatwet waarin de doelstellingen van een netto-nul-emissiesamenleving in 2050 wordt vastgelegd. Daartoe stelt de EC veel maatregelen op korte termijn voor, zodat ook volgende commissies zich aan deze koers houden. Hierin schuilt de hoop de meest concurrerende economie te worden.

De Green Deal kan ook worden gelezen als een poging om uit de geopolitieke

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

tieke kreukelzone te ontsnappen door met decarbonisatie, innovatie en afscherming van de Europese markt een groen fort Europa te creëren, waar de grootmachten minder vat op hebben. Alleen in een ideale wereld passen deze twee lezingen naadloos op elkaar.

EIGEN MIDDELEN

Met de Green Deal zet de EC in op een complete transformatie van de Europese economie. Ze vinkt alle hokjes af: van industriebeleid — waarin circulariteit en innovatie de economische groei ontkoppelen van grondstoffen- en energiegebruik — tot de waterstofeconomie, slimme netwerken, energieopslag en -afvang, vervoer, hergebruik en opslag van CO₂. Van de gebouwde omgeving tot biodiversiteit en van vergroening van het belastingstelsel tot het adresseren van energiearmoede.

Al het Europese beleid moet zich voegen naar de Green Deal, ook de Europese investeringsbank, die een groene bank moet worden.

Voor een gevarieerde club van landen als de EU zitten er echter nog heel wat haken en ogen aan om tot uitvoering van de Green Deal te komen. Zo zal de vergroening van nationale belas-

tingstelsels, waarbij een verschuiving optreedt van het belasten van arbeid naar uitstoot, niet zonder slag of stoot worden overgenomen.

Afgezien van de nationale investeringsinspanningen in de lidstaten wil de EC nieuwe eigen middelen voor het uitvoeren van de plannen inzetten. Dit onderwerp is altijd netelig geweest. De nieuwe eigen inkomsten wil ze genereren uit een heffing op sommige soorten plastics en uit 20% van de opbrengsten van het Europese emissiehandelssysteem, dat op korte termijn verder op de schop gaat.

Bovendien gloren er voor de EU extra inkomsten aan de horizon: mochten landen buiten de EU te weinig ambitie tonen op klimaatgebied, dan wordt invoering van een CO₂-grensbelasting op import overwogen. In het huidige hitsige handelsklimaat zal een grensbelasting echter onmiddellijk leiden tot tegenmaatregelen. Dit treft de markten voor Europese exportproducten, waaronder ook de Nederlandse.

Nederland vindt overigens de huidige begroting al pittig en dringt juist aan op minder uitgaven van de EU. Deze houding zal alleen maar versterkt worden na het vertrek van de Britse netto-

betaler, morgen bij de officiële brexit.

De voorgestelde deal is zo ambitieus dat deze de aspiraties van de regeringen van de lidstaten ver voorbijstreeft in maatschappijopvatting. Dat is een punt van zorg omdat de Green Deal ook leest als een gooi naar een groene politieke unie. De aangekondigde maatregelen, die al op korte termijn moeten worden ingevoerd, gaan gepaard met een forse uitbreiding van de bevoegdheden en beleidsterreinen van de EC. Dit kan de politieke draagkracht van de lidstaten te boven gaan.

Alsof er niet genoeg politieke strubbelingen zijn tussen de lidstaten. En alsof China, Rusland en de VS er niet alles aan doen om de EU te verzwakken door de lidstaten uit elkaar te spelen.

De huidige EC moet daarom met de uitwerking van de Green Deal de tijd nemen alle lidstaten en handelspartners aan boord te krijgen. Alleen door niet te ver voor de troepen uit te lopen zal het Europese-Mens-op-de-Maanmoment van Commissievoorzitter Ursula von der Leyen niet verloren gaan. Een goed uitgevoerde Green Deal is een wenkend perspectief in een onzekere wereld en vergt zowel geduld als daadkracht.

De voorgestelde deal is zo ambitieus dat deze de aspiraties van de lidstaten ver voorbijstreeft